

THE PROBLEM OF PRESERVING NATIONAL IDENTITY AND CULTURAL VALUES IN THE PROCESS OF GLOBALISATION

Shoira Ruzibanovna Aliyeva

Associate Professor of the Department of History and Social Sciences

University of Applied Sciences

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: globalization, national identity, cultural values, mass media, society.

Received: 02.12.25

Accepted: 03.12.25

Published: 03.12.25

Abstract: This article discusses the issue of preserving national identity and cultural values in the context of globalization. Globalization has transformed social, economic, and cultural landscapes around the world, increasing the interconnectedness of peoples, and facilitating unprecedented flows of information, goods, and people. While globalization fosters interdependence and cultural exchange, it also raises concerns about the erosion of national identity and traditional cultural values.

GLOBALLASHUV JARAYONIDA MILLIY O'ZLIK VA MADANIY QADRIYATLARNI ASRASH MUAMMOSI

Shoira Ruzibanovna Aliyeva

"Tarix va ijtimoiy fanlar" kafedrası v.b dotsenti

Amaliy fanlar universiteti

Toshkent, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: globallashuv, milliy o'zlik, madaniy qadriyatlar, ommoviy axborot, jamiyat.

Annotatsiya: Ushbu maqolada, globallashuv jarayonida milliy o'zlik va madaniy qadriyatlarni asrash muammosi haqida fikr va mulohazalar yuritiladi. Globallashuv dunyo bo'ylab ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy landshaftlarni o'zgartirdi, xalqlar o'rtasidagi o'zaro aloqalarni kuchaytirdi va misli ko'rilmagan axborot, tovarlar va odamlar oqimini osonlashtirdi. Globallashuv o'zaro bog'liqlik va madaniy almashinuvni rivojlantirsada, milliy o'ziga xoslik va

an'anaviy madaniy qadriyatlarning yo'q qilinishi haqida tashvish tug'diradi.

ПРОБЛЕМА СОХРАНЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ И КУЛЬТУРНЫХ ЦЕННОСТЕЙ В ПРОЦЕССЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Шоира Рузибановна Алиева

Исполняющая обязанности доцента кафедры истории и социальных наук

Университета прикладных наук

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: глобализация, национальная идентичность, культурные ценности, средства массовой информации, общество.

Аннотация: В данной статье рассматривается вопрос сохранения национальной идентичности и культурных ценностей в контексте глобализации. Глобализация трансформировала социальный, экономический и культурный ландшафты по всему миру, усилив взаимосвязь между народами и обеспечив беспрецедентные потоки информации, товаров и людей. Хотя глобализация способствует взаимозависимости и культурному обмену, она также вызывает опасения по поводу эрозии национальной идентичности и традиционных культурных ценностей.

Kirish. Globallashuv bu iqtisodiy integratsiya, texnologik taraqqiyot va madaniyatlararo o'zaro aloqalarni kuchaytirishni o'z ichiga olgan ko'p qirrali jarayon. Uning ta'siri moddiy tuzilmalardan tashqariga chiqib, jamiyatning o'ziga xosligini, jamoaviy xotirani va ijtimoiy birdamlikni shakllantiradigan madaniy sohalarga chuqur kirib boradi. Milliy o'ziga xoslik umumiy mansublik hissi, umumiy tarixiy rivoyatlar, til va madaniy amaliyotlar sifatida belgilangan ko'pincha bir xillik va madaniy homogenizatsiyani targ'ib qiluvchi global kuchlar oldida zaif bo'lib qoladi.

Jamiyatlar bir-biriga bog'lanib borishi bilan an'anaviy madaniy qadriyatlar hukmron global madaniyatlar, xususan ommaviy axborot vositalari, transmilliy korporatsiyalar va global iste'molchilar tendentsiyalari orqali kuchaytirilishi mumkin. Global integratsiya va madaniy asrab-avaylash o'rtasidagi bu keskinlik zamonaviy xalqlar uchun katta muammo hisoblanadi. Ushbu dinamikadan kelib chiqadigan asosiy savol jamiyatlarni global hamjamiyatdan ajratmasdan qanday qilib milliy o'ziga xoslikni saqlab qolishdir. Ushbu maqola madaniy eroziya mexanizmlarini, madaniy uzluksizlikning ahamiyatini va milliy merosni himoya qilish strategiyasini tahlil qilish orqali ushbu savolni o'rganishga qaratilgan.

Globallashuvning eng ko'p keltirilgan madaniy oqibatlaridan biri bu gomogenizatsiya alohida madaniyatlarning standartlashtirilgan global madaniyatga bosqichma-bosqich yaqinlashishi. Xalqaro ommaviy axborot vositalari, global brendlar va raqamli platformalarning tarqalishi o'xshash qadriyatlar, turmush tarzi va estetik me'yorlarning tarqalishiga yordam beradi. Natijada, mahalliy madaniy iboralar ko'pincha iqtisodiy jihatdan hukmron xalqlardan kelib chiqqan keng tarqalgan madaniy mahsulotlar raqobatiga duch keladi. Bu milliy o'ziga xoslikning o'ziga xosligini susaytirishi mumkin, ayniqsa madaniy iste'moli tobora globallashib borayotgan yosh avlodlar orasida.

Tillar madaniy o'ziga xoslik uchun Markaziy bo'lib, kollektiv xotira va ma'no tizimlarining ombori bo'lib xizmat qiladi. Globallashuv dominant tillarning, xususan ingliz tilining tarqalishiga hissa qo'shdi, bu ozchilik tillarining marginallashtirishiga yoki xavf ostida qolishiga olib keldi. Madaniy an'analar folklor, marosimlar va hunarmandchilik kabi—urbanizatsiya va sanoatlashtirish turmush tarzi va ijtimoiy tuzilmalarni o'zgartirishi bilan pasayishi mumkin. Qasddan saqlash choralarisiz, ushbu madaniy elementlar jamoaviy ongdan voz kechish xavfini tug'diradi.

Globallashuv madaniy o'ziga xoslikni yo'q qilishi mumkin bo'lsada, gibridlanishni-global va mahalliy madaniy elementlarning aralashishini ham osonlashtiradi. Gibridizatsiya madaniy ifodani boyitib, jamiyatlarga global ta'sirlarga ijodiy moslashishga imkon beradi. Biroq, madaniy asoslarsiz ortiqcha duragaylash shaxsiyat chalkashligini keltirib chiqarishi yoki milliy uzluksizlik tuyg'usini susaytirishi mumkin.

Milliy o'ziga xoslik ijtimoiy birdamlikni ta'minlashda, shaxslarga tegishlilik va maqsad hissi bilan ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Madaniy qadriyatlar jamiyatning o'zaro ta'sirini shakllantiradigan, ijtimoiy me'yorlarni mustahkamlaydigan va inqiroz davrida barqarorlikni mustahkamlaydigan axloqiy asosni tashkil qiladi. Ushbu elementlarni saqlash madaniy xotiraning uzluksizligini ta'minlaydi va umumiy tarixiy rivoyatlarning yaxlitligini himoya qiladi.

Madaniy o'ziga xoslikni saqlash global xilma-xillikka hissa qo'shadi, insoniyatning jamoaviy merosini boyitadi. YUNESKOning nomoddiy madaniy merosni muhofaza qilishga bo'lgan e'tibori madaniy xilma-xillik ijodkorlik, innovatsiya va madaniyatlararo muloqotni rivojlantiradi degan tushunchani aks ettiradi. Madaniy an'alarini saqlab qolgan xalqlar nafaqat o'zligini saqlab qolishadi, balki madaniyatlarning global mozaikasiga ham hissa qo'shadilar.

Madaniy meros iqtisodiy ahamiyatga ega, ayniqsa turizm, ijodiy sohalar va an'anaviy hunarmandchilik sharoitida. Madaniy boyliklarini muvaffaqiyatli saqlaydigan va targ'ib qiladigan mamlakatlar ko'pincha mahalliy iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlaydigan va barqaror

rivojlanishni rag'batlantiradigan madaniy turizmdan foyda ko'rishadi. Shuning uchun madaniy o'ziga xoslikni himoya qilish ham madaniy, ham iqtisodiy shartdir.

Ta'lim tizimlari milliy o'ziga xoslik va madaniy qadriyatlarni etkazishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Milliy tarix, adabiyot, til va an'anaviy san'atni ta'kidlaydigan o'quv dasturlari yosh avlodlar o'rtasida madaniy savodxonlikni mustahkamlashga yordam beradi. Mahalliy madaniy bilimlarni rasmiy va norasmiy ta'limga birlashtirish uzluksizlikni ta'minlaydi va madaniy meros bilan faxrlanishni kuchaytiradi.

Ko'pgina xalqlar madaniy merosni himoya qilishga qaratilgan qonunlar va siyosatni amalga oshirdilar. Madaniyat vazirliklari, milliy arxivlar va madaniyatni muhofaza qilish agentliklari kabi institutsional asoslar moddiy va nomoddiy merosni hujjatlashtirish, tartibga solish va saqlash bo'yicha ishlaydi. Madaniyatni saqlash to'g'risidagi qonunlar, shuningdek, tarixiy joylarni, madaniy landshaftlarni va an'anaviy bilim tizimlarini himoya qiladi.

Mahalliy jamoalar madaniy merosning asosiy saqlovchilari hisoblanadi. Saqlash harakatlari jamoalar o'z an'alarini hujjatlashtirish va amalda qo'llashda faol ishtirok etganda eng samarali hisoblanadi. Festivallar, hunarmandchilik ustaxonalari va og'zaki tarix loyihalari kabi jamoatchilik boshchiligidagi tashabbuslar madaniy amaliyotlarning dolzarb va jonli bo'lishini ta'minlaydi.

Raqamli texnologiyalar madaniy merosni hujjatlashtirish va tarqatish uchun yangi imkoniyatlarni taqdim etadi. Raqamlashtirish loyihalari, virtual muzeylar va onlayn arxivlar asl eksponatlarni himoya qilish bilan birga madaniy resurslarga global kirish imkoniyatini beradi. Ijtimoiy media platformalari yosh tomoshabinlarga an'anaviy san'at, musiqa va hikoyalarni targ'ib qilish orqali madaniy jonlanishni qo'llab-quvvatlashi mumkin.

Globallashuv bilan shug'ullanish va madaniy o'ziga xoslikni saqlash o'rtasidagi muvozanatga erishish strategik madaniy siyosat va ijtimoiy majburiyatni talab qiladi. Xalqlar globallashuvning texnologik rivojlanish va iqtisodiy imkoniyatlar kabi afzalliklarini qabul qilishlari mumkin. Madaniy moslashuv uzluksizlik, merosga hurmat va avlodlararo javobgarlik tamoyillariga asoslanishi kerak. Globallashuvga qarshilik ko'rsatish o'rniga, mamlakatlar asosiy madaniy qadriyatlarni saqlab, fikr almashishni rag'batlantiradigan selektiv integratsiyani qabul qilishlari mumkin. Ushbu yondashuv madaniy hayotiylikni osonlashtiradi va jamiyatlarning asosiy o'ziga xosligini yo'qotmasdan rivojlanishiga imkon beradi.

Ochiq axborot tizimi sharoitida jahon miqyosida shaxs, jamiyat va davlatning axborot, axborot-psixologik xavfsizligi bilan bog'liq global muammolarni hal qilishning ahamiyati yanada ortib bormoqda. Bugungi informatsion kurashlar, mafkuraviy va g'oyaviy jarayonlar keskinlashgan tahlikali va murakkab davrda g'oyaviy qarashlari bir qadar beqaror yoshlarni turli

mafkuraviy xurujlardan asrash, tinch va osoyishta hayotimizga xavf tug'dirishi mumkin bo'lgan tazyiqlarga qarshi izchil kurashishga undash, ularda jamiyat va uning a'zolariga nisbatan ongli munosabatni shakllantirish, sodir bo'layotgan voqealarga daxldorlik hissini qaror toptirish, ayniqsa, dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Xulosa. Globallashuv milliy o'ziga xoslik va madaniy qadriyatlarni saqlash uchun ham imkoniyatlar, ham muammolarni keltirib chiqaradi. Madaniy homogenizatsiya va global iste'molchilar madaniyatining tarqalishi katta xavf tug'dirsa-da, xalqlar o'z merosini himoya qilish uchun kuchli vositalarga ega. Ta'lim, Qonunchilik, raqamli innovatsiyalar va jamoatchilikni jalb qilish orqali madaniy o'ziga xoslik nafaqat saqlanib qolishi, balki tiklanishi mumkin. Madaniy barqarorlik ijtimoiy birdamlikni saqlash, xilma-xillikni himoya qilish va global madaniy landshaftga hissa qo'shish uchun juda muhimdir. Oxir oqibat, muvaffaqiyatli saqlash global ishtirokni madaniy uzluksizlikka qat'iy sodiqlik bilan birlashtiradigan muvozanatli yondashuvni talab qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning ma'naviyat masalalariga oid chiqishlari. – [Elektron manba]: <https://www.president.uz>
2. UNESCO. World Report on Cultural Diversity. – Paris, 2023.
3. Yo'ldoshev, B. Globallashuv va milliy o'zlik muammolari. – Toshkent: Akademnashr, 2015.
4. Jo'rayeva, N. Milliy qadriyatlar va zamonaviylik. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.
5. O'zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi va Statistika agentligi. "Madaniy meros va qadriyatlar holati" bo'yicha hisobot. – Toshkent, 2023.
6. Respublika Ma'naviyat va Ma'rifat markazi. Yoshlar orasida qadriyatlar haqidagi qarashlar so'rovi natijalari. – Toshkent, 2023.